INGA-MARIA RICHBERG

ZAHRADNICKÁ MOUDROST PŘEDKŮ

Bohaté zkušenosti dávných dob

GRADA

GRADA

INGA-MARIA RICHBERG

Zahradnická moudrost předků

Bohaté zkušenosti dávných dob

Co najdete v této knize

Předmluva 8

Dobrý start a zdravý růst . . . 10

Otázka za všechny peníze: Jaká půda? . 11
- Humus, písek nebo, hlína? 11
- Co prozradí pampelišky a kočičí ocásek 11
- Lékař mezi plevely 12
- Divoké byliny odemykají půdu 12

Prastaré, přesto vysoce aktuální 14
- Ideální je nasekat 14
- Žádné čerstvé dřevo 14
- Každému, co jeho jest 15

Co říkají o půdě divoké byliny 16

Bez kompostu nefunguje nic 18
- Jak získat kompost rychle 18
- Časté obracení urychlí rozklad 18
- Byliny léčivé i pro kompost 19
- Vakcína pro kompost 20
- Kompostový prášek z opatství Fulda 20
- Bylinné přípravky antroposofů 21
- Živočišný přípravek 22
- Zahradničení bez ideologie 23
- Kvasnice jako kompostový startér 23
- Zázračné prostředky neexistují 23
- Potížisté 24
- Neporazitelní: Pýr plazivý a bršlice kozí noha 24
- Raději zvlášť: Slupky od brambor 25

Speciální komposty 26
- Jílovitý kompost 26
- Kompost ze stavby 27
- Kejda a kompost 27
- Lesní kompost 29
- Kompost ze smrkového jehličí 30
- Kompost Tagetes-Calendula 30
- Kompost pro rajčata 31
- Důležité kořeny 32
- Na jednom místě 32
- Jak zabránit falešnému startu 32
- Mořidlo z bylinných výtažků 33
- Prořezávání kořenů 35
- Kořenová lázeň pro sazenice 35
- Zalévání: Voda musí být vlažná 36
- Alfa a omega zalévání 36
- Přihrabávání – nejlepší ochrana mladých rostlin 36
- Dřívější sklizeň díky ochranné čepičce 37

Mladé rostliny z vlastní produkce 38
- Ochrana proti cizím pylům 38
- Některé potřebují zkvasit 38
- Ne všechny sazenice se povedou 39
- Skladování: V suchu, chladu a temnu 39
- Řízkování bez stresu 40
- Ošetření řezů 40
- Na začátku jen chudá půda 41
- Cibuloviny z vlastní produkce 41

Domácí hnojivo. 43
- Neprávem zapomenutý popel ze dřeva 43
- Tekutá hnojiva všech typů 43

Zvláštní, ale účinné recepty 45
- Co dělají indiáni s mrtvými rybami 45
- Mléko udělá své 45
- Kávová sedlina, starý tuk a banánové slupky 46
- Čajový dýchánek pro kapradiny 47
- Co dokáže naftalínová kulička 47

Předchůdci a sousedé 48
- Dobrá předplodina 48
- Náprstník jako partner brambor 49
- Oblíbený brutnák lékařský a špenát 49
- Společnost ocení i okurky 50
- Máta peprná a brukvovitá zelenina 51
- Jen jeden miluje pelyněk 51

Divoké byliny jako partneři ... 52
Přátelství v květinové zahradě ... 53
Růže nerada stojí sama ... 53
Ještě více barev ... 54
Špatní předchůdci ... 54
Co dalšího nefunguje ... 55
Problémy způsobují také stromy ... 57

Výrazné osobnosti ... 58
Chci být sám ... 58
Každý rok na stejném místě ... 59
Nechte mě už na pokoji ... 60
Vždy ve středu dění ... 62
Vždy být první ... 63

Škůdci a spol. nemají šanci ... 66

Prevence je nejlepší léčba ... 67
Česnek, nejlepší přítel zahradníka ... 67
Přírodní antibiotikum pro lidi i rostliny ... 67
Vítaný soused ... 67
I květiny milují česnek ... 68
Jícha i čaj ... 69
Alternativy bez zápachu ... 69
Rajčata, všestranní pomocníci ... 70
Zelenina: Téměř vždy s rajčaty ... 70
Živý plot pro mrkev ... 71
Listy rajčat proti otravnému hmyzu ... 71
Příjemnou vůní proti mšicím & spol. ... 72
Ostrá vůně proti drátovcům ... 73
Dřepčíci nesnášejí vlhkost ... 73
Gurmán: Chřestové mušky ... 74
Fazolová rez miluje dřevo ... 74
Pozor na spadané ovoce! ... 75
Vlna místo lepového pásu ... 75
Slepice – nejlepší pomocník v sadu ... 76
O kmeny se musí pečovat ... 76
Ošetření ran podle prababičky ... 76
S vápnem a hlínou přes celou zimu ... 77

Pokud přesto dojde k požáru ... 79
Přesné posouzení škod ... 79
S trychtýřem a utěrkou na lovu škůdců ... 80
Prkno na dřepčíky ... 80
S křenem proti monilióze ... 80
Prostředky proti mšicím – dlouhý seznam ... 80
Poslední možnost: Domácí insekticid ... 82
Nekonečný příběh: Plži ... 83
Se zelnou jíchou proti nádorovce ... 85
Homeopatie pro nemocné rostliny ... 86
Bachovy květy ... 87
Popel proti škůdcům a plevelům ... 88
Ještě lepší: Dynamizovaný popel ... 88
Magické kamenné kruhy ... 89

Co zkazí chuť velkým i malým lupičům ... 90
Ochrana před ptačím náletem ... 90
Mravenci: Malí a pilní, ale drzí ... 90
Jak přestěhovat škvory ... 91
Kočkám vstup zakázán ... 91
Když se do hry vloží krtek ... 92
Těžký kalibr na hraboše ... 93
Klid na terase ... 94

Co věděli už naši předci ... 96

Osvědčené tipy pro začátek ... 97
Velikost zahrady ... 97
Rytí – v začátcích ta nejlepší metoda ... 97
Nepostradatelné zelené hnojení ... 98
Kompost nikdy nezahrabávat ... 99
Pozor, vápno! ... 100
Stromy potřebují houby ... 100
Rostliny volte pokud možno ze svého okolí ... 101

Osvědčené tipy pro ovocný sad ... 102
Jahody chtějí být hýčkány ... 102
Ječmen jako podpora růstu ... 103
Podpora hned na začátku ... 103
Zimu rostliny přečkají s pomocí koňského hnoje ... 103
Letní hnojení pro každý strom ... 104
Jen se podívejte! ... 104

Každoroční řez třešní 104
Znovuobjevené ovocné špalíry 105
Podpořte růst 106
Když strom nechce kvést 106

Osvědčené tipy pro zeleninovou zahradu 108
Chlazení není žádoucí 108
Zalévat i v chladném a větrném počasí 108
Živý plot pro každý záhon 108
Pomůžeme mrkvi poskočit 109
Čas na brambory 110
Dříve, nebo později: Hrách 111
Proč sejí fazole nahé panny 112
Zelené fazolky veďte vodorovně 113
Vždy spolu: Kukuřice 113
Cibule: Čím menší, tím lepší 113
Vděčná rajčata 114
Rajčata: Také jako špalírová zelenina 114
Keříky šetří práci 115
Obtížný začátek: Okurky 116
Okurky se chtějí pnout 117
Rebarbora z krabice 117
Spousta práce: Chřest 118
Jak pěstovaly žampiony naše babičky 119
Zelí všeho druhu 120
Dýně – ideálně vedle kompostu 122
Silný a kulatý celer 122
Jak oživit unavenou pažitku 122
Bylinky držte zkrátka 123
Nejen do kuchyně: Zimní špenát 123

Osvědčené tipy pro sklizeň a skladování 124
Sklizeň začíná z jižní strany 124
Co rok, to různá doba 124
Sklízet se stopkou 125
Nůžky do ruky 125
Chřest ve vodní lázni 125
Hadí mord nejprve uvařte 126
Pozor na zelí! 126
Cibuli jen ze stran prokypřete 126
Rané brambory přímo na stůl 126
Zima s čerstvými bylinkami 127
Když je ve sklepě příliš teplo 127
Skladování ve světelných jímkách 128
Nikdy spolu v jedné místnosti 128
Vrásčitá jablka – ne, děkuji! 129
Lehký mráz? Nevadí! 129
Osvědčené tipy pro květinovou zahradu 130
Delší radost z tulipánů & spol. 130
Jiřiny velké a silné 130
Růže: Vždy s doprovodem 131
Krása popínavých růží 132
Co odkvete, musí pryč 132
Prosím, nůžky schovejte 133
Jak prodloužit život 134
Květiny do vázy řezat jen ráno 134
Raději sami 135
Čím déle, tím lépe 135
Jak na řez 135
Trocha rosy na dlouhou cestu 136

Osvědčené tipy pro péči o zahradní nářadí 137
Se slaninou proti rzi 137
První pomoc pro uvolněnou násadu 137
Ochranu potřebuje také dřevo 137
Osvědčené tipy proti poškození mrazem 138
Každá zahrada má své vlastní klima 138
Spolehlivý varovný signál: Rosný bod 138
Když znamení prorokují mráz 138
Ochranitelští sousedé 138
Se sněhem proti příliš brzkému kvetení 139
Ledové brnění proti mrazu 139
Kouřové signály na zahradě 139
Ochrana proti mrazu ve fóliovníku a skleníku 139

Měsíc, magie a kopřiva 140

Astrologie pro zahrádkáře 141
Stručný pohled do historie 141

Jednoduchá pravidla Měsíce 143
Slunce a měsíc 143

Měsíc a ostatní hvězdy 145
Měsíc ve zvěrokruhu 145
Skupiny rostlin 145

Rostliny a jejich lunární dny....147
Zvláštní význam mají
i jednotlivá znamení....147
Stoupající a klesající měsíc....147
Přesazování, prořezávání a sklizeň....148
Nepříznivé dny....149

Vyzkoušejte si to sami! 150
Který lunární kalendář je nejlepší?....150
Jen si zaexperimentujte....151
Dobrý Měsíc a špatná půda....152

Magie na zahrádce 153
Jablko – symbol dokonalosti....153
Ohnivá kopřiva....154
Ochranář netřesk střešní....156
Kdo nectí bez....156
Nepřítel ďábla: Třezalka....157
Hrdá divizna....158
Více než jen koření: Libeček....159
Šalvěj vítězí nad smrtí....159
Skromná prvosenka jarní....160
Další dar z nebes: Vlaštovičník....161
Nejen vánoční stromek: Jedle....161
Posvátný jalovec....162
Chléb ztracených duší:
Lesní jahody....163
Královský jitrocel....164
Výzva ke krádeži: Routa vonná....165
Svůdný pelyněk....166
Kapraď samec přináší štěstí....167

Hovořit s květinami?
Nic tak zvláštního 168
Ta správná slova....168
Úspěšný pokus....169

Trocha meteorologie
pro zahrádkáře 170

Lidové pranostiky – jsou aktuální
i dnes? 171
Ochrana před nepříjemnými překvapeními....171
Pravidla pro dny a měsíce – malý výběr....172
Zahradník se učí ze škod....172

Výběr lidových pranostik
(měsíc po měsíci) 173

Stoletý kalendář 176
Počasí je Boží dílo....176
Počasí řídí sedm planet....176
Nesmysl, říká moderní věda....177
Vytvořte si svůj vlastní kalendář....178

Vítr a oblaka jako poslové zpráv 180
Vane-li vítr ze západní říše....180
Hlavně opatrně....181
„Jdou-li oblaka větru naproti....182
„Když beránci....182
„Čím bělejší jsou na obloze mraky....183
„Když obloha rozcupovanou vatu připomíná....184
„Když slunce nosí závoje....185
„Když měsíc svítí jasně....186
Měsíc jako prorok počasí....186
„Když se mlha zvedne....186
„Vychází-li slunce ohnivé....187

Co nám říkají o počasí zvířata. 189
Když vlaštovky létají nízko....189
Co vědí zvířata o zimě....191

Co nám napovídají rostliny 193
Když se květy a šišky zavírají....193
Polední svěšené hlavy....194
Když listí opadává rychle....194

O autorce 207

Předmluva

Vážení čtenáři,

stále více zahrádkářů se dnes ohlíží zpět a zajímá se o bohaté zkušenosti našich předků. Někteří chtějí vědět, jak se obejít bez syntetických hnojiv a insekticidů. Jiní zjistili, že na předpověď počasí v televizi nebo na internetu není vždy spolehnutí. A další mají zkrátka pocit, že i pro nás, zahrádkáře, existuje něco mezi nebem a zemí. Něco více než jen to, co můžeme vidět na vlastní oči. Ať tak, či onak, od našich předků se toho můžeme skutečně hodně naučit. Především se můžeme přiučit, jak dát naší zahradě to, co skutečně potřebuje, a navíc s pomocí jednoduchých prostředků, které často najdeme ve své domácnosti – a zároveň tak ušetřit spoustu peněz.

Když jsem se před více než třiceti lety začala zabývat radami a triky, které se tradovaly, byla za tím právě především snaha ušetřit náklady. Vše začalo na mé první zahrádce, ba travnatém, písčitém pozemku v jižním Hesensku. Můj studentský rozpočet nestačil na nákup tehdy běžného umělého hnojiva a kompost mi připadal jako přirozená volba. Už proto, že moje matka, vystudovaná zahradnice, dokázala svou zahradu přeměnit v dokonalé kompostové hospodářství.

Čím dál jsem s vlastní zahradou postupovala, tím více mi na mysl přicházely ty jednoduché postupy, které naše uprchlická rodina v poválečných letech využívala na pozemcích, jež nám tehdy byly přiděleny. Kromě toho mi pomáhali mí noví sousedé, všichni zkušení a dlouholetí zahrádkáři, kteří mi ochotně poskytovali rady a časem se se mnou podělili i o své tajné postupy. Ne všechny rady měly sice takový účinek, jak se očekávalo, většina z nich se však ukázala jako nesmírně užitečná a prospěšná. A můj zájem vzbudily. Od té doby jsem se prohrabávala všemi starými zahradnickými knihami a časopisy, které jsem objevila v knihovnách. I dnes se mi na policích hromadí hory poznámek, sešitů a starých knih. A když mě pak oslovilo nakladatelství BLV, abych pro ně všechny své nasbírané tipy a triky popsala v jedné knize, byla jsem nadšená.

Do této knihy jsem – až na několik výjimek – vybírala pouze takové postupy, které jsem už sama vyzkoušela na svých zahradách a které se mi osvědčily. Některé z nich jsem v průběhu času trochu pozměnila a přizpůsobila současné době. I z této zkušenosti vyplývá má rada: Buďte otevření experimentům, zkoušejte, a především pozorujte, co vašim rostlinám dělá dobře. Protože právě tak se vyvíjely i zásady našich předků. Jsem přesvědčena, že i my dnes můžeme jejich postupy následovat a vyvinout nepřeberné množství dalších. Stačí jen mít oči otevřené.

Staré zahradnické znalosti však nemusí být vždy těmi jedinými správnými. Zdaleka ne všechno, co naši předkové na zahradě dělali, dává v současné době stále smysl. Například v roce 1893 doporučovala tehdy velmi uznávaná autorka zahradnických knih Henriette Davidisová několik metod, jak se zbavit „otravných“ žížal. Stejně tak musíme být opatrní i u starých „domácích prostředků“ proti škodlivému hmyzu a hlodavcům. I když pocházejí z přírodní lékárny, nemusí být nutně neškodné – právě naopak. Proto v mém obchodě nenajdete žádné návnady na krysy vyrobené z extrémně jedovaté hlízy druhů rostliny *Aconitum napellus*.

V neposlední řadě bychom se měli vyvarovat zahradnické zaslepenosti. Nejnovějším

příkladem je pěstování rostlin podle polohy Měsíce. I já jsem na základě svých zkušeností přesvědčena, že na tomto učení něco je. Ale ať je postavení hvězd sebelepší, pokud se o půdu nestaráme, pokud rostlinám chybí živiny nebo pokud je na záhoncích špatně kombinujeme a sousední rostliny si škodí, úspěch se zcela jistě nedostaví. Kdo se chce řídit měsícem a hvězdami, musí žít v souladu s přírodou: Musí se naučit trpělivě pozorovat, poznávat přírodu a rozpoznávat její potřeby, vyvozovat vlastní závěry a být spokojen s tím, čeho dosáhl.

Neměli bychom tak od starých receptů našich předků očekávat, že nám přinesou vždy stejně vysoké výnosy jako pěstování s umělými hnojivy, nebo se je dokonce snažit vynutit. Místo toho bychom měli být vděční za to, co nám příroda každý rok prostřednictvím naší zahrady přináší, ať už je to výživa, nebo radost z úspěchu. A měli bychom se snažit o to, aby to tak zůstalo i do budoucna. K tomu mohou být staré zahradnické znalosti opravdu velkým pomocníkem.

Ahrensburg září 2013
Inga-Maria Richberg

Pro staré klášterní zahrady je typická pestrá směs zeleniny, květin a léčivých bylin.

Dobrý start a zdravý růst

Otázka za všechny peníze: Jaká půda?

V současné době si stále více zahrádkářů nechává testovat svou půdu v profesionálních laboratořích. Typ půdy a její zásobu živin však můžete zjistit i mnohem levněji. Stačí odebrat vzorek a podrobit jej testu drobivosti a kalové zkoušce. Tímto způsobem můžete rychle zjistit kvalitu své půdy. Laboratorní rozbor se doporučuje pouze v případě, že máte podezření na kontaminaci škodlivinami nebo přehnojení.

Humus, písek nebo, hlína?

Test drobivosti
Písčitá půda může být světle žlutá až tmavě hnědá (vřesovištní půda), nelepí se, ale snadno protéká mezi prsty, i když je vlhká. Hlinitá půda je obvykle žlutavá až červenohnědá a také se za vlhka snadno drolí. Skládá se ze zhruba stejných dílů písku, prachu – prašného materiálu – a jílu. Jílovitá půda má obvykle červenohnědou barvu a za sucha tvoří tvrdé hroudy. Vlhký jíl je ohebný a lepivý, můžete jej jednoduše vytvarovat do kuličky. A nakonec je tu černohnědý humus, který se, podobně jako hlinité půdy, dá za vlhka snadno rozmělnit a příjemně voní po lesní půdě nebo houbách.

Kalová zkouška
Čisté písčité, hlinité a jílovité půdy najdeme jen zřídka. Obvykle se jedná o směsi těchto druhů. Jakou směs má právě vaše půda a jak vysoký je v ní obsah humusu, zjistíte pomocí kalového testu: Hrst půdy rozpusťte ve sklenici vody a počkejte asi 12 hodin, dokud se rozpuštěné složky neusadí. Největší zrna má písek (0,06–2 mm v průměru). Jsou také nejtěžší, a proto se rychle usazují na samém dně sklenice. Po něm následují jemnozrnnější části: Nejdříve hlinité, pak prašné a poté jíl, který se kvůli své velmi jemné zrnitosti (velikost částí méně než 0,02 mm v průměru) sráží až po několika hodinách a vypadá jako řídké bahno. Úplně nahoře můžete vidět cenné částice humusu: Jsou nejlehčí a částečně plavou na hladině vody. Tloušťka a barva jednotlivých vrstev poskytují přesnou informaci o složení půdy na vaší zahradě.

Co prozradí pampelišky a kočičí ocásek

Více o půdě prozrazují od pradávna byliny, mnohdy označované za plevelné. Dnes se na ně opět díváme jako na takzvané půdní ukazatele nebo indikátorové rostliny: Odhalují nejen typ půdy, ale také to, zda je propustná, nebo utužená, jaké živiny obsahuje a jaké jí naopak chybí k dosažení rovnováhy. Mimochodem: Jeden pohled nestačí. Vždy byste měli sledovat, které bylinky na vaší zahradě obzvláště zdomácněly a které se nově usadily. Právě jejich nástupy a ústupy ukazují, jak se půda v průběhu let mění. Nepropadejte proto panice, pokud vám například po letech boje

Zleva: humózní písčitá půda, čistá písčitá půda, písčitohlinitá půda.

s pampeliškami, pryskyřníkem a kočičím ocáskem (*Acalypha hispida*) najednou celou zahradu pokryje ptačinec. To je naopak velmi dobré znamení. Ptačinec totiž ukazuje na dobře propustnou, mírně vlhkou a na humus bohatou půdu – což je vysněný cíl téměř všech zahrádkářů.

Všechny tyto rostliny možná nepoznáte hned na první pohled. To po vás ale také nikdo nechce. Ideální je koupit si přehlednou a dobře ilustrovanou určovací knihu, která vás bude pomalu seznamovat s „prapůvodními" rostlinami vaší zahrady. I zde platí, že nejlepším učitelem je čas.

Lékař mezi plevely

Zahradní byliny však vypovídají nejen o půdě, ale poskytují také informace o zdraví svých zahradníků. Příroda posílá léčivé rostliny těm, kteří je potřebují. Moudré ženy a mniši léčitelé o tom byli přesvědčeni už ve středověku, a proto se vždy poohlíželi po tom, které byliny rostou samy od sebe v bezprostřední blízkosti jejich pacientů. To samozřejmě neznamená, že byste si měli vařit čaj ze všech bylinek na své zahradě – zejména proto, že některé z nich mohou být jedovaté. Ale zkuste se porozhlédnout, zda tu či jinde neroste bylinka, která se zdá být právě tím, co hledáte.

Když jsem před mnoha lety mívala městskou zahradu v Mnichově, objevila se tam například náhle invaze kontryhele (*Alchemilla xanthochlora,* syn. *A. vulgaris*). Já tuto rostlinu přitom nikdy nepěstovala a ani v okolí jsem žádné takové rostliny neobjevila. A najednou se mi rozsvítilo: Byla to přesně ta bylina, jejíž využití jsem vzhledem ke svým určitým zdravotním potížím už nějakou dobu zvažovala. To samé se stalo s jitrocelem kopinatým (*Plantago lanceolata*), který se objevil o něco později a ukázal se jako nejúčinnější lék na věčný zánět průdušek mých dětí.

Divoké byliny odemykají půdu

Stejně tak, jako pomáhají tyto takzvané plevele lidem, pomáhají i kulturním rostlinám v našich zahradách. Každý, kdo svou zahradu několik let pečlivě pozoruje, zjistí, že mnoho bylin takříkajíc jen prochází. Jeden rok se zničehonic objeví, další rok stejně náhle zmizí.

Truskavec ptačí, který rád roste i ve spárách mezi dlaždicemi, indikuje hojnost písku v půdě.

Když se objeví na zahradě ptačinec, je to důvod k radosti: Vaše půda pak obsahuje dostatek humusu.

Toto chování po vzoru stěhovavých ptáků lze obzvláště dobře pozorovat v nově založených zahradách. Důvod je jednoduchý: Kultivací půdy se mění životní podmínky pro rostliny. Tak se semena, která v půdě po léta dřímala, náhle probudí, protože nastal jejich čas. Proráží cestu půdou a díky nim se stává využitelná pro ostatní rostliny. Některým takzvaným plevelům se tak dnes říká pionýrské rostliny nebo také rostliny zhodnocující půdu.

V mé současné zahradě je to například svlačec rolní (*Convolvulus arvensis)*, který ke mně přilétl a upřímně řečeno mě docela rozčiluje, protože se neuvěřitelnou rychlostí obmotává kolem mých trvalek. Ale zřejmě na něj dozrál čas, když teď zmizela přeslička, která léta obývala mou hlinitou půdu, značně zhutněnou stavebními stroji. Po ní následovala po tři nebo čtyři roky hořčice setá (*Sinapis alba*), která je důležitá pro svou schopnost vázat dusík a také tvořit humus – a proto se také vysévá jako zelené hnojení (viz str. 48). Obě tyto plodiny odvedly očividně dobrou práci a připravily mou půdu na další rostliny, protože svlačec polní miluje kyprou hlinitou půdu s vysokým obsahem humusu.

Kopřiva poskytuje velké množství kyseliny křemičité, která zajišťuje zahradním rostlinám pevné stonky a silné listy.

OPTIMÁLNÍ PŮDA

Ideální zahradní půda obsahuje písek (chudý na živiny) a hlinité části (bohaté na živiny) v přibližně stejném poměru, i když poměr může být změněn ve prospěch jednoho nebo druhého. Obsahuje také přiměřenou vrstvu humusu.

Je možné, že všechny planě rostoucí byliny svým způsobem půdu zhodnocují, i když už dnes ani nevíme, jakou přesnou úlohu ta či ona má. Na to můžeme přijít jedině tak, že budeme svou zahradu bedlivě pozorovat. Některé z nich, například kopřiva dvoudomá, popenec lékařský nebo ptačinec prostřední, se zdržují i dlouhodobě a během svého životního cyklu na sebe váží důležité stopové prvky a minerální látky pro ostatní rostliny a coby živý mulčovací kryt chrání půdu (viz str. 14).

Proto byste neměli hned každý plevel vytrhávat, ale klidně některý můžete nechat růst. Pouze tam, kde se příliš rozrůstá a vytlačuje ostatní rostliny, což je příklad právě toho mého svlačce rolního, je nasnadě vzít do ruky motyčku. Nicméně ani pak nemusí tyto rostliny skončit na kompostu, cenné služby mohou nabídnout i v podobě mulčovacího materiálu (viz str. 14) nebo jako jícha (viz str. 44). Konkrétně se svlačcem rolním je však třeba zacházet velmi opatrně, protože jeho vůle žít je impozantní. I malý kousek kořene stačí k tomu, aby vyrašila nová rostlina.

Proto: Než jej využijete jako mulč nebo než jej vhodíte na kompost, nechte vypleté rostliny s dužnatými kořeny raději usušit na plném slunci.

Prastaré, přesto vysoce aktuální

Snad o žádném jiném tématu se zahrádkáři nedokážou přít tolik jako o **mulčování**. Mulčování přitom vůbec není nějaká vynalézavá nebo ojedinělá myšlenka moderních ekologických zahradníků, i když je to tak někdy prezentováno. Pokrývání půdy organickým materiálem má staletou tradici a v Evropě jej lze vysledovat až do klášterních zahrad v 8. století. Pravděpodobně je však ještě starší. Mulčování bylo v minulosti obvyklým způsobem hnojení a kompostování. Dnes bychom to asi nazvali plošným kompostováním. Pečlivé shrnování zahradního odpadu do kompostu, jak to děláme dnes, nebylo ve středověku totiž vůbec ještě běžné. To, co zůstalo na zahradě jako odpad, se prostě nechalo ležet. Pouze zvířecí trus a domácí odpad končily na hnojišti, které se v závislosti na místních předpisech stavělo buď hned vedle domu, anebo se z hygienických důvodů zřizovalo až za branami města. Kromě toho, jak věděli už chytří klášterní zahradníci, mulčovací pokryv chrání půdu před vlivy počasí, šetří vodu a utlačuje růst nevítaných rostlin.

Čím jemnější je mulč z větviček a rostlinného materiálu, tím přínosnější je pro život v půdě.

Ideální je nasekat

K mulčování je vhodná prakticky veškerá zelená hmota i větvičky, které se na zahradě nahromadí, jen bychom je měli co nejjemněji nastříhat nebo ještě lépe nasekat. Jemný mulč se dá nejen lépe a rovnoměrněji rozprostřít, ale také se rychleji rozkládá, a tím do půdy rychleji uvolňuje živiny.

Kromě toho poskytuje jemná vrstva mulče větší ochranu před vysycháním než spleť stonků. A v neposlední řadě také lépe vypadá. Pouze v některých zvláštních případech, například jako ochrana proti škůdcům, se rostliny obkládají nedrceným mulčem (viz str. 83, Mulčování stonky kopřiv proti plžům).

Nasekanou slámu, suché větve, trvalky i sekané zelené rostliny bez semen nebo směs po sekání trávníků můžeme na záhony rozprostřít okamžitě. Naproti tomu rostliny se semeny a větvičky z listnatých stromů by se měly nechat na hromadě nebo v kompostu po dobu zhruba 3–4 týdnů. V teple, které se uvolní jejich rozkladem, začnou klíčit semena, nové rostlinky však zase rychle odumírají, protože jim chybí kyslík i světlo. V případě nasekaných větví z listnatých stromů a keřů pak vysoké teploty urychlují rozklad listů a větviček, zneškodňují případné třísloviny (viz níže) a hubí mšice. Nejlepší je během tohoto období materiál jednou nebo ještě lépe dvakrát obrátit, aby mohly vysoké teploty působit na všechna semena, kyseliny i škůdce.

Žádné čerstvé dřevo

Nasekané větvičky z jehličnanů či štěpku jejich kůry nikdy nedávejte přímo na záhon, ale vždy jej nechte ještě částečně zkompostovat. Dřevo, kůra

a jehličí totiž obsahují mnoho tříslovin (např. tanin) a pryskyřic, které mají silný inhibiční účinek na růst, a to zejména u mladých rostlin. Vysoké teploty v kompostu je však dokáží zneškodnit. Pokud chcete využít mulč na prostor v okolí kmenů stromů nebo na porost remízků, stačí, když jej necháte kompostovat zhruba čtyři týdny. Na vzrostlé porosty trvalek je zapotřebí počkat už šest měsíců. A v případě mladých rostlinek, například v nově vysazených trvalkových záhonech nebo u pěstované zeleniny, bychom neměli kompostovaný materiál použít dříve než po jednom roce. Pouze pro tvorbu cestiček můžeme štěpku položit ihned. Také čerstvé hobliny a piliny by se měly nechat zkompostovat, a sice po dobu zhruba tří měsíců, pokud se nerozloží na velmi tenké vrstvy.

Každému, co jeho jest

V podstatě byste to měli dělat tak, jak to dělali staří klášterní zahradníci: Jako mulč využívejte materiál, který se v danou chvíli na zahradě nahromadí a ideálně také tam, kde se zrovna nahromadí. Jinak řečeno: Vždy se orientujte podle přirozených životních podmínek rostlin. Bývalým lesním obyvatelům, jako jsou maliny, ostružiny a jahody, vyhovuje lesní mulčovací materiál, například smíšené odřezky z listnatých a jehličnatých dřevin, zatímco zeleninovým záhonům lépe poslouží odpad po sekání trávníků a nasekané rostliny.

Speciální mulčovací směsi nám však mohou samozřejmě i pomoci kompenzovat nedostatky půdy. Například při nedostatku dusíku pomůže mulč z kopřiv a posekaného trávníku. Pokud má půda nedostatek draslíku, přidejte mulčovací vrstvu z kostivalu lékařského a – pokud jsou k dispozici – z kapradin. Nechoďte však do lesa a neničte tamní porosty kapradin. Lepší je vysadit si vlastní plantáž rychle rostoucích kapradin ve stinném koutě zahrady. Vhodné jsou například hasivka orličí (*Pteridium aquilinum*) nebo pérovník pštrosí (*Matteuccia struthiopteris*). Pokud půda postrádá kyselinu křemičitou – poznáte to dobře na rostlinách, které působí ochable, mají měkké stonky a často trpí houbovými nemocemi – můžete na záhon použít přesličkový a kopřivový mulč. Tyto rostliny můžete sbírat ve volné přírodě, ale nevysbírejte celý porost, vždy si jich ustřihněte jen pár.

TIP Uložte si několik pytlů suchého podzimního listí, které můžete použít na jaře. Rozsekáte je drtičem a využijete jako náhradu mulčovací vrstvy, která se přes zimu rozložila. Využití najde zejména na záhonech se zeleninou, bramborami a jahodami. Dobrou alternativou je také jemná vrstva drcené slámy.

Mimochodem, sousedé jsou často velmi rádi, když je zahradníci fandící mulčování zbaví odřezků jejich živého plotu nebo posekaného trávníku. I když moji sousedé zpočátku kroutili nechápavě hlavou, dnes mi už dvakrát v roce nechávají na zápraží pytle s odřezky habrů a později i podzimního listí. Já pak tento materiál rozdrtím a použiji ho na mulčování a kompostování.

Tenká vrstva mulče, například z drceného listí, chrání na jaře půdu před vysycháním.

Co říkají o půdě divoké byliny

VÁPENATÉ PŮDY

Koukol polní	*Agrostemma githago*
Třeslice prostřední	*Briza media*
Chrpa modrá	*Centaurea cyanus*
Svlačec rolní	*Convolvulus arvensis*
Tolice dětelová	*Medicago lupulina*
Mák vlčí	*Papaver rhoeas*

ZKYPŘENÉ NEBO HLUBOKÉ HLINITÉ PŮDY

Všechny druhy lopuchů	*Arctium*
Čekanka obecná	*Cichorium intybus*
Pcháč rolní	*Cirsium arvense*
Svlačec rolní	*Convolvulus arvensis*
Mrkev obecná	*Daucus carota*
Zemědým lékařský	*Fumaria officinalis*
Hluchavka nachová	*Lamium purpureum*
Hrachor luční	*Lathyrus pratensis*
Heřmánek terčovitý	*Matricatria discovidea*
Jitrocel kopinatý	*Plantago lanceolata*
Hořčice polní	*Sinapis arvensis*
Rozrazil břečťanolistý	*Veronica hederifolia*
Vikev ptačí	*Vicia cracca*

UTUŽENÉ, VLHKÉ HLINITÉ PŮDY

Přeslička rolní	*Equisetum arvense*
Pryskyřník plazivý	*Ranunculus repens*
Pampeliška lékařská	*Taraxacum officinale*
Jetel plazivý	*Trifolium repens*

JÍLOVITÉ PŮDY

Bodlák nicí	*Carduus nutans*
Přeslička rolní	*Equisetum arvense*
Kopretina bílá	*Leucanthemum vulgare*
Mák vlčí	*Papaver rhoeas*
Mléč rolní	*Sonchus arvensis*
Vratič obecný	*Tanacetum vulgare*
Podběl lékařský	*Tussilago farfara*

PŮDY S VELKÝM OBSAHEM HUMUSU

Pryšec kolovratec	*Euphorbia helioscopia*
Hluchavka nachová	*Lamium purpureum*
Starček obecný	*Senecio vulgaris*
Ptačinec prostřední	*Stellaria media*
Rozrazil perský	*Veronica persica*
Kopřiva žahavka a kopřiva dvoudomá	*Urtica urens a U. dioica*

Ohnivě rudý vlčí mák potřebuje ke svému životu vápník.

Jitrocel větší upřednostňuje půdy s dostatkem dusíku.

Pampeliška lékařská často roste na utužených půdách.

PÍSČITÉ PŮDY

Vřes obecný	*Calluna vulgaris*
Přeslička různobarvá	*Equisetum variegatum*
Mák polní	*Papaver argemone*
Jitrocel větší a jitrocel kopinatý	*Plantago major a Pl. lanceolata*
Truskavec ptačí	*Polygonum aviculare*
Mateřídouška úzkolistá	*Thymus serpyllum*
Jetel rolní	*Trifolium arvense*
Rozrazil jarní	*Veronica verna*

UKAZATEL DRASLÍKU

Drchnička rolní	*Anagallis arvensis*
Merlík bílý	*Chenopodium album*
Zemědým lékařský	*Fumaria officinalis*
Úrazník položený	*Sagina procumbens*
Kozlíček polní	*Valerianella locusta*
Rozrazil rolní	*Veronica arvensis*
Rozrazil břečťanolistý	*Veronica hederifolia*
Rozrazil trojklaný	*Veronica triphyllos*

KYSELÉ PŮDY

Vřes obecný	*Calluna vulgaris*
Pumpava obecná	*Erodium cicutarium*
Kopretina bílá	*Leucanthemum vulgare*
Máta rolní	*Mentha arvensis*
Šťovík menší	*Rumex acetosella*
Violka trojbarevná	*Viola tricolor*

UKAZATEL DUSÍKU

Různé druhy lopuchu	*Arctium*
Kokoška pastuší tobolka	*Capsella bursa-pastoris*
Vlaštovičník větší	*Chelidonium majus*
Merlík bílý	*Chenopodium album*
Svlačec rolní	*Convolvulus arvensis*
Pryšec kolovratec	*Euphorbia helioscopia*
Pěťour maloúborný	*Galinsoga parviflora*
Svízel přítula	*Galium aparine*
Hluchavka nachová	*Lamium purpureum*
Jitrocel větší a jitrocel kopinatý	*Plantago major a P. lanceolata*
Pryskyřník plazivý	*Ranunculus repens*
Hořčice polní	*Sinapis arvensis*
Lilek černý	*Solanum nigrum*
Ptačinec prostřední	*Stellaria media*
Kopřiva žahavka a kopřiva dvoudomá	*Urtica urens a U. dioica*

Přeslička rolní ukazuje na vlhké hlinité a jílovité půdy.

Svlačec rolní miluje půdy kypré a hlinité, zároveň však bohaté na humus.

Violka rolní se dobře cítí na kyselejších půdách.

Bez kompostu nefunguje nic

Mulčování má sice mnoho výhod, ale ne každému zahrádkáři vyhovuje. Zejména, pokud v žije ve vlhkých oblastech, kde se vyskytuje hodně plžů. Někdy je zelené hmoty jednoduše příliš mnoho nebo chceme pro své rostliny vytvořit speciální půdu. V takových případech je ideálním řešením pečlivě vytvořený kompost. Kompostovací hromady však vyžadují čas: Bez speciální péče a přehazování může trvat dva až tři roky, než se ze zahradního a kuchyňského odpadu stane výživný kompost. Následující postupy pomohou tento proces urychlit, užitečné jsou zejména pro zakládání nové zahrady na stavebním pozemku nebo při přechodu z tradičního hospodaření s umělými hnojivy na ekologické zahradničení.

Čím více čerstvých bylinných složek kompost obsahuje, tím rychleji se rozkládá.

Jak získat kompost rychle

Kdy vlastně začali zahradníci přemýšlet nad tím, jak by se dal proces kompostování urychlit, se mi zjistit nepodařilo. Rozhodně to však nesouvisí s naší netrpělivou a zrychlenou dobou. Vždyť již kolem roku 1890 se v zahradnických knihách doporučovalo přidávat do kompostu pro urychlení rozkladu a pro jeho obohacování živinami různé byliny, především léčivky, jako je například měsíček lékařský, kopřivy či kostival. Časem se z toho vyvinula skutečná věda, která udává jak mechanické, tak i biologické metody na vytvoření kvalitního humusu.

Časté obracení urychlí rozklad

K mechanickým metodám urychlování rozkladu patří jeho časté obracení, o kterém si v poslední době můžete přečíst v řadě zahradnickým magazínů. Používáno bylo už v době před sto lety, velmi pravděpodobně však bude tento nápad ještě mnohem starší. Důležité jsou především jeho rytmy. Někteří zahrádkáři promíchávají kompost jen zpočátku, a sice dvakrát až čtyřikrát v rozmezí 2–3 týdnů, přičemž jej pak nechávají dozrát. Jiní zase doporučují přehazovat kompost každý týden, dokud není zralý, což nastává zhruba po 2–3 měsících. Před několika lety jsem dokonce slyšela o jednom zahradníkovi, který svůj kompost obrací každý den a urychlí jej natolik, že dozraje už po třech týdnech. Pro tyto účely se také v obchodech nabízejí rotující pohyblivá sila.

Nedokážu posoudit, zda je tato forma rychlého kompostování, která se dnes využívá i při komerční výrobě kompostu, skutečně kamenem mudrců. Mám o tom však své pochybnosti. Protože v případě rychlého kompostování za pomoci

častého převracení vznikají vysoké teploty, což nedělá dobře jeho obyvatelům – velkému množství žížal, řadě druhů brouků a různým stejnonožcům. Jen těžko si umím představit, že by mohl být právě jejich přínos nahrazen tímto mechanicko-tepelným způsobem rozkladu.

Pravda leží pravděpodobně někde uprostřed mezi rychlým rozkladem a tradičním pomalým kompostováním. Ideální se mi zdá promíchat kompost hned na začátku dvakrát či třikrát, aby mohly vysoké teploty zničit všechny škodlivé zárodky, a pak už nechat hromadu odpočívat a přírodním pomocníkům dopřát čas, aby mohli svou práci dokončit. Tímto postupem získávám každý půlrok vyzrálý kompost.

Byliny léčivé i pro kompost

Je známo, že komposty, které obsahují mnoho bylinných složek, dozrávají výrazně rychleji. Bylinné části rostlin totiž obsahují velké množství vody, díky čemuž hmota kompostu nevysychá ani při rozkladu za vysokých teplot. Listová hmota se navíc rozkládá rychleji než ta dřevní. Obzvláště rychle dozrávají komposty, které neobsahují pouze vysoký podíl bylin, ale především ty s vysokým zastoupením léčivých bylin, které se používají v naturopatii. Proč tomu tak je, se zatím přesně neví. Svou roli v procesu rozkladu hrají určitě minerální látky a živiny stejně jako vitamíny. Dalo by se říct, že působí jako „enzymy“ procesu rozkladu.

Kromě toho se zde zřejmě vyskytují i nehmotné složky, pravděpodobně energetické oscilace, které jsou rovněž zodpovědné za účinnost vysoce zředěných homeopatických léků. Skutečnost, že rostliny mají kolem sebe specifické bioenergetické oscilační pole, takzvanou auru, byla v minulosti už několikrát popsána a díky Kirlianovým fotografiím, stejně jako moderním tzv. colorplate postupům, které tyto vibrace

Živý pokryv z dýňových porostů chrání kompost před vysycháním.

O rychlé zrání kompostu se postará heřmánek, kopřiva, pampeliška a řebříček.

zviditelňují, také prokázána. Zároveň však zatím není známo, na jakém principu tyto oscilační pole fungují.

Za osvědčené byliny, které urychlují zrání a zlepšují kvalitu kompostu, platí už dlouho kopřiva a kostival lékařský (*Symphytum officinale*). Obě rostliny obsahují velké množství dusíku. Kopřiva poskytuje také kyselinu křemičitou, vitamín C a železo, kostival pak především vápník. Dobrým urychlovačem rozkladu je také přeslička polní, nejlepší dodavatel kyseliny křemičité, nebo i pampeliška lékařská, která rovněž obsahuje hodně vitamínu C. K dosažení účinku však potřebujete velké množství těchto čerstvých bylin. Můžete je nejdříve nasekat nebo nastříhat na menší části a využít je jako mezivrstvu, nebo si můžete obvyklým způsobem připravit jíchu a několikrát ji neředěnou nalít na hromadu.

Vakcína pro kompost

Za další vývoj této bylinné metody můžeme považovat takzvané očkování kompostu, které se v určitém smyslu dá srovnávat s homeopatií. Zde je třeba zmínit slavné kompostové vakcíny z opatství Fulda a biodynamické preparáty antroposofů. Po desetiletí byly přístupné prakticky jen hrstce zasvěcených. Avšak nyní, když sestry z opatství Fulda již léta s velkým úspěchem prodávají své vakcíny, se znalosti antroposofů otevírají i zájemcům z řad zahrádkářů.

Zatímco sestry z opatství Fulda se spoléhají na recept Angličanky Mayi E. Bruce, biodynamičtí zahradníci a zemědělci pracují s preparáty, které byly vyrobeny podle návodů Rudolfa Steinera, zakladatele antroposofie. Obě vakcíny se vyrábějí již asi osmdesát let. Není jasné, zda mají společný zdroj, minimálně použité byliny jsou však v obou případech identické. Jejich příprava se nicméně liší přímo enormně.

Kompostový prášek z opatství Fulda

Kompostový prášek z opatství Fulda se skládá ze šesti bylin: heřmánku pravého (*Matricaria recutita*), pampelišky lékařské (*Taraxacum officinale*), kozlíku lékařského (*Valeriana officinalis*), řebříčku obecného (*Achillea millefolium*), kopřivy dvoudomé (*Urtica dioica*) a dubové kůry (*Quercus robur*). K tomu se přidává ještě směs medu a mléčného cukru. Listy a květy bylin se sbírají dopoledne, pak se usuší, rozemelou na velmi jemnou směs a skladují se v oddělených nádobách v co největší tmě. Medovo-mléčno-cukrový prášek se připravuje triturací. Přitom se udržuje poměr jednotlivých surovin: 1 kapka medu na 1 zarovnanou čajovou lžičku laktózy (z drogerie nebo lékárny). Pro běžnou domácí zahrádku stačí na celý rok jeden přípravek z 5–10 čajových lžiček laktózy.

Práci si můžete ulehčit tím, že si z daných poměrů připravíte větší zásobu. Ingredience smícháte v daném poměru, důkladně rozetřete v porcelánovém hmoždíři a uložíte do sklenice. Látku pak zaktivujete jednoduše tak, že si na špičku nože naberete tři její vrchovaté kupičky a vložíte je do půl litru dešťové nebo odstáté pitné vody. Látku pak přelijete do uzavíratelné lahve a necháte 24 hodin odpočívat. Takto zaktivovaný roztok, který si můžete zakoupit také přímo od sester z kláštera Fulda pod názvem „Humofix“, vydrží asi tři týdny.

Kompost by měl být naočkován co nejdříve po svém založení. S pomocí tyče, například násady od hrábí, vytvořte do masy kompostu hluboké otvory – do hloubky asi 15 cm nad zemí. Do

kompostového sila o velikosti jednoho metru čtverečního udělejte zhruba pět takových děr: Jednu uprostřed a po jedné v každém rohu, zhruba ve vzdálenosti 15 cm od okraje. Pokud je hromada větší či menší, vytvořte do ní poměrově více či méně otvorů. Do každé jamky nalijte 6 polévkových lžic aktivátoru (lahev nejdříve protřepejte), zasypte ji jemně prosetou, suchou zeminou a pevně ji násadou od hrábí utužte.

Přehazování kompostu pak není nutné, naopak je dokonce na škodu. Stačí jen čekat, až bude kompost připraven. V teplém létě můžete očekávat vyzrálý kompost již po čtyřech týdnech, v zimě však zrání trvá podstatně déle.

Bylinné přípravky antroposofů

Na rozdíl od přízemnější přípravy fuldského prášku může způsob přípravy biodynamických kompostových přípravků působit až téměř magicky. Přestože antroposofové využívají stejné byliny, které také sbírají v ranních hodinách, jejich další příprava je zcela odlišná.

Květy řebříčku, pampelišky a heřmánku vkládají do speciálních obalů ze zvířecího materiálu – řebříček do jeleního měchýře, heřmánek do střev domácího skotu, pampelišku do pobřišnice skotu – a v nich je na zimu zakopají do země.

Kopřivy ukládají do plátěného pytle nebo dřevěné bedny a nechávají v zemi dokonce celý rok. Jemně rozemletou kůrou dubu letního plní lebku hovězího skotu, kterou až do dalšího jara nechávají zakopanou v rybničním bahně, případně ji nechávají ponořenou v nádobě na dešťovou vodu. Z květů kozlíku lékařského vylisují šťávu, kterou nechají v otevřených lahvích po dobu šesti týdnů kvasit. Po této době ji zazátkují a uskladní na chladném a tmavém místě.

Poté, kdy vyhrabou ze země uložené přípravky, uchovávají je také jednotlivě, přesypané do uzavíratelných sklenic nebo kameninových nádob je ukládají do dřevěné bedny naplněné rašelinou, kterou pak uskladňují na tmavém místě – to aby se uchovala nahromaděná energie bylinek. Podle Rudolfa Steinera slouží doba odpočinku preparátů v bedně k absorbování kosmických vlivů, zatímco organický obal sloužil k přechodu zvířecích elementů do přípravku. V tomto ohledu lze biodynamické přípravky antroposofie právem nazývat prostředky celostní medicíny.

Vzhledem k tomu, že hobby zahrádkáři mají jen zřídkakdy k dispozici všechny potřebné ingredience, materiály a místa k odpočinku pro výrobu kompostových přípravků, doporučuje se získat hotové prostředky od místně příslušného poradce pro biodynamické zemědělství, ovocnářství a zahradnictví. Prostředky jsou podle pokynů Rudolfa Steinera očíslovány od 502 do 507.

Kompost se očkuje podobnou metodou, jakou používaly sestry v klášteře Fulda. Přípravky se však

Steinerovy přípravky se musí nechat odležet, například uložené v rohu skotu.

do otvorů v kompostu vkládají jednotlivě a v určitém pořadí. Pravidlo zní: Pouze jeden přípravek na jednu jamku. Jen přípravek z kozlíku lékařského se za stálého cyklického míchání ředí vodou a nakonec se vylije na celou hromadu kompostu.

Dávka a doba očkování závisí na velikosti a typu kompostu. Protože je obtížné naučit se všechny tyto znalosti z knih a brožur, měli byste vždy „jít do učení“ ke zkušenému biodynamickému zahradníkovi nebo zemědělci anebo navštívit některý ze seminářů o aplikaci v rámci biodynamické pracovní skupiny. Zde se také můžete – a měli byste – alespoň trochu seznámit s duchovně-vědeckými základy biodynamického zemědělství.

Živočišný přípravek

Biodynamický přípravek z kravského lejna si můžete na rozdíl od šesti bylinných přípravků vyrobit poměrně jednoduše sami, pokud se vám tedy podaří sehnat čerstvé kravské lejno. Tento preparát se používá jako podpora rozkladu nebo jako aktivátor půdy. Pro tyto účely se plošně rozstřikuje. Existují dvě receptury:

Antroposofové skladují hotové kompostové přípravky v dřevěné bedně s rašelinou, aby tak uchovali jejich energii.

Podle staršího receptu, který pochází z období kolem roku 1920, se vykope jáma hluboká asi 40 cm, o velikosti 60 × 60 cm a vyloží se vrstvou neoloupaného březového dřeva (větví). Na ně se položí čerstvá, ale pevná kravská lejna, která však nesmí obsahovat žádnou slámu. Tento kravský hnůj se pak stlačí a naočkuje kompostovou vakcínou. Poté se jáma zakryje dřevěnými latěmi, které ji budou chránit před deštěm. Plastové fólie nejsou vhodné, protože brání provzdušňování.

Druhý recept pochází od Marie Thun (viz str. 150). Ta doporučuje přidat čedičový písek (granulovanou čedičovou moučku) a vaječné skořápky, přičemž na 50 l čerstvého kravského hnoje je třeba 500 g čedičové moučky a 100 g jemně mletých vaječných skořápek. Kravský hnůj spolu s přísadami se míchá lopatou v široké dřevěné kádi po dobu jedné hodiny. Poté se směs vloží do dřevěných sudů (starých, čistých sudů na víno), které se pak bez dna zakopají do země. Poté se směs očkuje šesti bylinnými přípravky. Po čtyřtýdenním klidovém období se znovu napíchá.

Preparát je hotov, když získá tmavě hnědou barvu a drobivou konzistenci. To nastane v případě druhého receptu přibližně po osmi týdnech (v létě), u prvního to trvá o něco déle.

Pro použití se musí přípravek velmi silně naředit. Pro domácí zahradu o rozloze kolem 600 metrů čtverečních musí zahradník podle Marie Thun počítat zhruba s 15 g přípravku na 2,5 l vody. Před aplikací je třeba směs asi 20 minut jednosměrně míchat. Před postřikem plochy je dobré směs ještě

přecedit přes plátno, aby se neucpaly trysky rozstřikovače. Pokud chcete přípravek využít k zalití kompostu, není samozřejmě tento bod nutný. Důležité: Jímky a dřevěné sudy je vždy ideální ukládat do té nejlepší zahradní půdy.

Zahradničení bez ideologie

Možná jste někde zaslechli tvrzení, že biodynamické prostředky vůbec nefungují v konvenčně obhospodařovaných zahradách nebo v zahradách obhospodařovaných neantroposofy. To podle mých zkušeností není pravda. Znám několik neantroposofů, kteří s kompostovými přípravky a dalšími biodynamickými produkty pracují a jsou velmi spokojeni, a dokonce se odvrátili od konvenčního hospodaření s umělými hnojivy, aniž by se zároveň stali přesvědčenými Steinerovými stoupenci.

Měli bychom se proto oprostit od ideologií a spolehnout se výhradně na vlastní trpělivé pozorování a svou intuici. Jen tak naši předkové přišli na všechny prostředky, které dnes znovu objevujeme.

Kvasnice jako kompostový startér

Jedním z nejnovějších objevů, který urychluje proces rozkladu, je roztok kvasnic a cukru. Tento recept údajně pochází z Rakouska. Na každý metr krychlový čerstvě vytvořeného kompostu rozpusťte 1 kostku čerstvých pekařských kvasnic (ne sušených!) a 1 kg cukru v desetilitrové konvi s dešťovou vodou a opatrně s ní kompost zalejte. Postupujte stejně jako při přípravě těsta na pečení: Nejprve droždí rozdrobte a smíchejte ho se dvěma lžícemi cukru. Teprve když je směs tekutá, vložte ji do zalévací konve s vlažnou vodou, ve které jste už rozpustili zbývající cukr. Výslednou tekutinou kompost ihned zalejte.

Podle mých pozorování zajišťuje roztok kvasnic a cukru především vyšší teploty rozkladu, což je pravděpodobně následek fermentace. Je také možné, že cukr a kvasnice přitahují četné pomocníky, jako jsou mikrobi, bakterie, žížaly, brouci a svilušky, případně je mohou stimulovat k větší produktivitě. Tento recept sama používám pro komposty z listí, které díky tomu rychleji dozrávají. Již několik let dávám místo vody vlažné odstředěné mléko, protože jsem si všimla, že listový mulč, který leží kolem mých kapradin, jež jednou za měsíc zalévám odstředěným mlékem, obzvlášť rychle tleje. A takhle to vlastně funguje i s listy v kompostu – zejména pokud se jedná o kožovité dubové listy, které jsem předtím často musela kompostovat opakovaně, pokud jsem je zapomněla nasekat. To už díky mléku není nutné.

Zázračné prostředky neexistují

Vakcíny a další přísady do kompostu mohou sice urychlit proces rozkladu, ale zázraky neumí. Kdo chce rychle přeměnit divokou hromadu bylin v jemný a drobivý humus, bude zklamán. Materiál ke kompostování musí být vždy dobře připraven, tedy nasekán nebo nastřihán. Kromě toho závisí doba zrání také na složení a „zrnitosti“ kompostu: Dřevní materiál, jako jsou nařezané větve listnatého živého plotu, který nastříháte v době svatojánské noci, se budou rozkládat mnohem déle než prostá zelená hmota, a to i v případě, že pozůstatky živého plotu naočkujete. Totéž platí i pro nesekaný materiál.

V horkém počasí kompost pravidelně zalévejte, aby nevyschl. A aby voda opět jednoduše neodtékala, měli byste všechny komposty opatřit zavlažovacím žlábkem. Obdélníkové hromady mají podle šířky jednu nebo dvě podélné brázdy po celé délce. Čtvercové silážní komposty se zavlažují dvěma diagonálními brázdami.

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázku z knihy Zahradnická moudrost předků**.**
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.